

1. Kompozicionalita

Jaký je vztah mezi afixem a jeho komplementem?

- (1) úlovek = „co bylo uloveno“   kyvadlový = „vztahující se ke kyvadlu“
učitel = „ten, kdo učí“   kyvadlová šňůra
kyvadlové hodiny
kyvadlový traverz
kyvadlový autobus

slovo má kompozicionální strukturu = jeho význam lze odvodit z uspořádání jeho vnitřní struktury

- (2) pře-klad-a-tel vs. na-klad-a-tel
pleš-at-ý, hrb-at-ý vs. hub-at-ý
bíl-ek, běl-och, běl-ouš

lexikalizované struktury = jejich struktura není kompozicionální, tj. slovní idiomy

2. Hlava vs. komplement

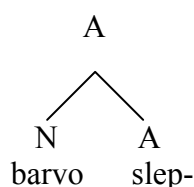
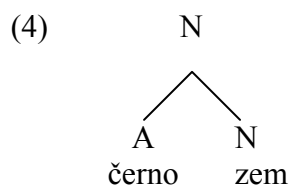
- (3) černozem = typ země
maloměsto = typ města
kosočtverec = typ čtverce
pornohvězda = typ hvězdy
tmavomodrý = typ modrého
barvoslepý = typ slepého

Slova v (3) mají analogickou strukturu:

- jejich kategorie je stejná jako kategorie jejich druhého členu

- první člen modifikuje druhý

→ **modifikační kompozita**

druhý člen modifikačních kompozit má fci **hlavy**, hlava kompozita determinuje jeho vlastnosti

√ZEM: [N, Fem, -Anim, deklinace *růže*] : *černozem*: [N, Fem, -Anim, deklinace *růže*]

(5) **Right Hand Head Rule**

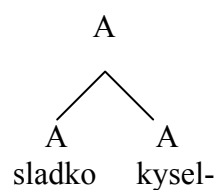
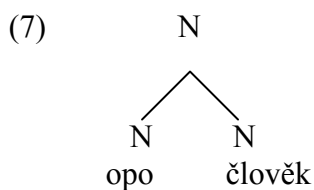
Morfém na pravém okraji slova má fci jeho hlavy.

- (6) opočlověk = op i člověk
časoprostor = čas i prostor
lesopark = les i park
sladkokyselý = sladký i kyselý
hluchoněmý = hluchý i němý

Slova v (6) mají analogickou strukturu:

- oba členy mají stejnou kategorii

→ **koordináční kompozita**

- (8) kazisvět ≠ svět
melhuba ≠ huba
utřinos ≠ nos
vydřiduch ≠ duch
rudovous ≠ vous
kozoroh ≠ roh
čtyřstěn ≠ stěn
zlatohlav ≠ hlav

Kompozita v (8) sice mají stejnou kategorii jako jejich druhý člen, ale ten nemá fci hlavy, protože:

- má jiné vlastnosti než kompozitum

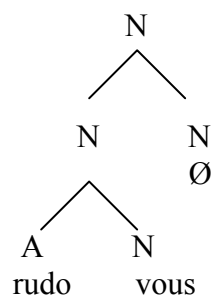
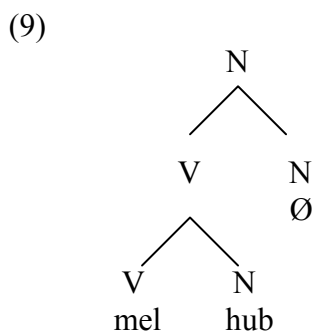
√HUB: [N, Fem, -Anim, deklinace žena] : *melhuba*: [N, M, +Anim, deklinace *sluha*]

√STĚN: [N, Fem, -Anim, deklinace žena] : *čtyřstěn*: [N, M, -Anim, deklinace *hrad*]

- všechna jsou lexikalizovaná (srov. též idiomy jako *líná huba*, *děravá hlava* apod.)

→ jejich hlavou je nulové N

→ **bahuvrihi kompozita**

Jakou strukturu mají kompozita v (10)?

- (10) komunistobijec
lesostep
strašpytel
minomet
rychlodráha
maloměstský
černobílý
modrooký
ostrohranný

→ sufixy mají fci hlavy

- (11) hlava [Fem]
hrdlo [Neu]
pata [Fem]

- po-hlav-ek [Masc]
ná-hrdel-ník [Masc]
pod-pat-ek [Masc]

- zem [Fem]
pěst [Fem]
sál [Masc]

- pod-zem-í [Neu]
zá-pěst-í [Neu]
před-sál-í [Neu]

(12)

